

Specifične kompetencije učitelja u inkluzivnom sustavu odgoja i obrazovanja

Dobrosavljević, Dina

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:148784>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

**DINA DOBROSAVLJEVIĆ
DIPLOMSKI RAD**

**SPECIFIČNE KOMPETENCIJE
UČITELJA U INKLUZIVNOM SUSTAVU
ODGOJA I OBRAZOVANJA**

Petrinja, rujan 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
Petrinja

PREDMET: INKLUZIVNA PEDAGOGIJA

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Dina Dobrosavljević

TEMA DIPLOMSKOG RADA:

SPECIFIČNE KOMPETENCIJE UČITELJA U

INKLUZIVNOM SUSTAVU ODGOJA I OBRAZOVANJA

MENTOR: Doc. dr. sc. Jasna Kudek Mirošević

Petrinja, rujan 2017.

SADRŽAJ

SADRŽAJ	1
Sažetak	2
Summary	4
1. Uvod.....	6
1.1. O inkluzivnom odgoju i obrazovanju.....	6
1.2. Pretpostavke inkluzivnog odgoja i obrazovanja	8
1.3. Učiteljske kompetencije za inkluzivni odgoj i obrazovanje	11
2. Istraživanje	13
2.1. Problem i cilj	13
2.2. Hipoteza	13
2.3. Metodologija	13
2.4. Ispitanici	14
2.5. Rezultati i rasprava.....	15
3. Zaključak.....	58
Prilog 1.: Učiteljske kompetencije u pružanju podrške učenicima s teškoćama : upitnik za učitelje	61
<i>Literatura</i>	63
Kratka biografska bilješka.....	66
Izjava o samostalnoj izradi rada	67

Sažetak

Diplomski rad tematizira specifične kompetencije učitelja u inkluzivnom sustavu odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

Promjena općih društveno-političkih prilika, jačanje javnih politika i razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije u 20. stoljeću pozitivno su djelovali na ostvarivanja prava na obrazovanje. Danas se ono odnosi na sve članove zajednice i pretpostavlja ravnopravno uključivanje svih učenika u odgojno-obrazovni sustav i redovite škole bez obzira na njihov nacionalni, vjerski, spolni, socijalni, tjelesni i zdravstveni identitet, te različite sposobnosti za učenje i socijalizaciju. Takva obrazovna inkluzija temelji se na uspostavi škola koje će zajedno s drugim učenicima pohađati i učenici s teškoćama.

U Republici Hrvatskoj uključivanje učenika s teškoćama u razvoju u redovite osnovne škole zakonski je regulirano od 1980. godine. Od tog je vremena tim učenicima nacionalnim zakonodavnim okvirom priznato jednako pravo na obrazovanje te posebne odgojno-obrazovne potrebe. Tijekom godina razvojem javnih obrazovnih politika te najširim društvenim djelovanjem, inkluzivno se obrazovanje od suvremene odgojno-obrazovne tendencije prometnulo u ključno načelo najnaprednije institucionalizirane prakse odgoja i obrazovanja.

Uspostava takve prakse kontinuirani je proces koji se odvija na više razina i zahtijeva osigurane resurse i svjesne promjene ponašanja, kako najšire društvene zajednice, tako i dionika na području obrazovanja. Resursi ne uključuju samo materijalne pretpostavke i financijska sredstva, nego i organizacijske, prostorne i kadrovske pretpostavke tojest vrijeme, znanje i trud zaposlenika - učitelja, koji su najvažnija karika u uspješnom svladavanju obrazovnih programa koji se moraju temeljiti na individualiziranim programima, te personaliziranim strategijama i metodama poučavanja te didaktičkim sredstvima.

Kadrovski se preduvjeti ne odnose samo na broj i opću spremu zaposlenika nego još više na njihove specifične stručne kompetencije za inkluzivnu nastavu kao i njihove pozitivne stavove prema uključivanju djece s teškoćama u redovite obrazovne procese.

Na temelju relevantne teorijske podloge rad predstavlja rezultate istraživanja specifičnih kompetencija učitelja u inkluzivnom sustavu odgoja i obrazovanja, provedenoga u nekoliko zagrebačkih osnovnih škola u svibnju i lipnju 2015. godine.

Rezultati istraživanja, dobiveni metodom samoprocjene, daju uvid u stanje inkluzivne prakse u Republici Hrvatskoj i potvrđuju inicijalnu hipotezu da ne postoje značajne razlike u stavovima učitelja razredne i predmetne nastave glede specifičnih kompetencija učitelja u pružanju odgojno-obrazovne podrške učenicima s teškoćama.

Ključne riječi

Inkluzivni odgoj i obrazovanje, specifične kompetencije učitelja

Summary

The thesis deals with the specific teachers' competences for inclusive education in Croatia.

Changes in social and political environment, development of public policies and the development of information and communication technology sector have strengthened the right to education in the 20th century. Today, the right applies to all members of the community. It recognizes equal access to education to all students and free primary education for all, regardless of their nationality, religion, gender, social, physical and medical identity, and different learning abilities and social capacities. Educational inclusion encompasses the establishment of schools, attended by the students with disabilities, together with other students.

In Croatia, the legal framework for inclusive education of students with disabilities was established in 1980. Since then, these students have been guaranteed equal right to education and special educational needs. Over the years, thanks to the development of public education policies as well as the widest social action, the inclusive education turned into a key principle of the most advanced practices of institutionalized education.

The establishment of such a practice is an ongoing process that takes place on different levels and requires resources and changes of behavior not only of all stakeholders in the area of education but also of the entire community. Resources include not only material prerequisites and financial funds, but also organizational, physical and human resources, that is the time and effort of employees, the teachers, who are the most important link in the successful mastering of curriculum, based on individualized approach, and personalized methods, teaching strategies and learning tools.

Human resources apply not only to the number and general qualifications of teachers but also to their specific professional competences for inclusive education, as well as to their positive attitudes towards inclusion of students with disabilities in universal primary schooling.

Based on the relevant theoretical background the thesis presents the results of a research on the specific teachers' competencies for inclusive education carried out at several Zagreb elementary schools in May and June 2015. The research results, obtained by the method of self-assessment, provided insight into the practice of the

inclusive education in Croatia and confirmed the initial hypothesis that there are no significant differences in the attitudes of primary school teachers and primary school subject teachers regarding specific competencies for inclusive education.

Keywords

Inclusive education, specific teacher competencies

1. Uvod

1.1. O inkluzivnom odgoju i obrazovanju

Općom deklaracijom o ljudskim pravima, usvojenom i proglašenom na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 1948. g., pravo na obrazovanje definirano je kao temeljno ljudsko pravo.¹ Ostvarivanje tog prava uključuje pohađanje obrazovnih ustanova, sudjelovanje u obrazovnim procesima, korištenje obrazovnih sadržaja i ostvarivanje obrazovnih rezultata vezanih uz prijenos, stjecanje i stvaranje znanja te opći i profesionalni razvoj pojedinca i zajednice.

Ipak, kako tijekom ljudske povijesti tako i danas, pravo na obrazovanje nije predstavljalo samo pozitivnu vrijednosnu matricu i civilizacijski doseg, nego je uvijek bilo uvjetovano i konkretnim društveno-ekonomskim kontekstom u kojemu se obrazovanje odvijalo. Stoga je u demokratizaciji tog prava posebno značajan prijelaz 19. na 20. stoljeće, kada potaknuta industrijalizacijom započinje era masovnog obrazovanja i uključivanje stanovništva u obrazovne procese.

Promjenom općih društveno-političkih prilika, jačanjem javnih politika utemeljenih na civilnim sustavima vrijednosti i usmjerenih na prava pojedinca, a posebice razvojem tehnologije i tehnoloških inovacija i njihovim utjecajem na brzinu i mogućnosti učenja, jedan od ciljeva obrazovanja postaje njegova opća dostupnost svim članovima društvenih zajednica.

Ravnopravno uključivanje svih učenika u obrazovne procese, neovisno o njihovom nacionalnom, vjerskom, spolnom, socijalnom, tjelesnom i zdravstvenom identitetu te različitim sposobnostima za učenje, poučavanje i socijalizaciju, temeljem suvremenih obrazovnih tendencija, javnih obrazovnih politika te zahtjeva međunarodnih i nacionalnih dokumenata koji reguliraju obrazovnu djelatnost i obrazovne prostore, dovode do uspostave škola koje će zajedno s drugim učenicima pohađati i učenici s teškoćama.

Obrazovna inkluzija termin je koji podrazumijeva obrazovanje za svu djecu, tojest uključivanje sve djece u odgojno-obrazovni sustav i redovite škole bez obzira na njihovo tjelesno i intelektualno, emocionalno, socijalno, jezično ili drugo stanje.

¹ *Opća deklaracija o ljudskim pravima* [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 12(2009). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2009_11_12_143.html

Inkluzivno obrazovanje imperativ je suvremenih svjetskih obrazovnih politika te obrazovnih politika EU te temeljno načelo različitih obrazovnih i školskih sustava kojima se osigurava i promiče ukupna kvaliteta sustava odgoja i obrazovanja. Međunarodni i europski dokumenti i javne politike obrazovanja promoviraju obrazovnu inkluziju u jedno od ključnih načela institucionalizirane prakse odgoja i obrazovanja, kao snažan proces protiv isključenosti i prepreka u obrazovanju kojim se u konačnici djeluje na smanjenje razlika i napredak cjelokupnog društva.²

U Hrvatskoj je uključivanje učenika s teškoćama u razvoju u redovite osnovne škole zakonski je omogućeno od 1980. godine.³ Od tog je vremena Republika Hrvatska ratificirala više mjerodavnih međunarodnih dokumenata i konvencija, poput *Konvencije o pravima djeteta*⁴ i *Konvencije o pravima osoba s invaliditetom*.⁵

Danas je obrazovna politika prema djeci s teškoćama u razvoju regulirana Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju,⁶ Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi,⁷ te Državnim pedagoškim standardom predškolskog odgoja i obrazovanja,⁸ Državnim pedagoškim standardom osnovnoškolskog sustava odgoja i

² Usp. Boulet, Dejana. *Izazovi integriranog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga, 2010. Str. 18.

³ *Zakon o odgoju i osnovnom obrazovanju*. // Narodne novine 59(1980).

⁴ V. Odluku o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacija o sukcesiji [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 12(1993). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/1993_10_12_27.html. Za cjelovit tekst *Konvencije o pravima djeteta*, v. *Konvencija o pravima djeteta* [citirano: 2017-05-11]. Dostupno na: http://www.dijete.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=107&Itemid=136&lang=hr

⁵ *Konvencija o pravima osoba s invaliditetom* [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 6(2007). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/2007_06_6_80.html

⁶ *Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju* [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 10(1997). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_01_10_152.html

⁷ *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 87(2008). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_87_2789.html

⁸ *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja* [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 63(2008). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html

obrazovanja⁹ te Državnim pedagoškim standardom srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja.¹⁰

Čl. 65 *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*¹¹ ističe da učenici s teškoćama u razvoju, učenici s teškoćama u učenju, problemima u ponašanju i emocionalnim problemima, te učenici s teškoćama uvjetovanim odgojnim, socijalnim, ekonomskim, kulturalnim i jezičnim čimbenicima imaju jednako pravo na obrazovanje kao i ostali učenici, ali posebne odgojno-obrazovne potrebe.

Tretiranje tih posebnih potreba u posljednjim je desetljećima prošlo kroz nekoliko faza, pristupa i modela: pristup milosrđa, medicinski pristup, socijalni ili društveni model i modela ljudskih prava.¹² Upravo posljednji model ljudskih prava fokusiran je na integraciju učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama u redoviti sustav odgoja i obrazovanja koja počiva na procesima inkluzije. Tako umjesto nekadašnjeg isključivanja i odbacivanja drugačijih, današnje uvažavanje prava na jednakost različitih bitno unapređuje položaj učenika s teškoćama u sustavu odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

1.2. Pretpostavke inkluzivnog odgoja i obrazovanja

Kultura inkluzije pretpostavlja inkluzivno postavljen sustav vrijednosti u kojemu središnje mjesto zauzima pravo pojedinca na život jednakih prilika. U tom sustavu vrijednosti škola kao inkluzivna zajednica ima zadatak uključiti sve učenike te za njih, temeljem njihovih posebnih potreba, osigurati i razviti primjerene ciljeve, sadržaje i metode za stjecanje znanja i kompetencija za rad i život.

Kultura inkluzije ostvaruje se na nekoliko razina: na razini zakonodavstva, u usvojenim i donesenim dokumentima, deklaracijama, zakonima, standardima i

⁹ *Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja* [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 63(2008). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2129.html

¹⁰ *Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja* [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 63(2008). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2130.html

¹¹ *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. Op. cit.

¹² Ivančić, Đurđica; Zrinjka Stančić. *Stvaranje inkluzivne kulture škole*. // Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja 49, 2(2013), 140.

smjernicama, na razini javnih politika koje oblikuju i usmjeravaju opće društveno djelovanje, te u prostoru samog obrazovanja.¹³

Najviša razina jest razina međunarodnih i europskih javnih politika i dokumenata Ujedinjenih naroda, Vijeća Europe i Europske unije. Dokumenti s te razine ugrađeni su u hrvatsko zakonodavstvo, dijelom i tijekom višegodišnjih pristupnih pregovora Republike Hrvatske i Europske unije. Hrvatski je Sabor donio niz dokumenata, od kojih su najvažnije: *Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine*,¹⁴ *Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine*,¹⁵ ranije spomenuti pedagoški standardi i zakoni o odgoju i obrazovanju, čime su stvorene zakonske pretpostavke za uspostavljanje obrazovanja za sve učenike.

Kako bi škole mogle razvijati i unapređivati inkluzivnu obrazovnu kulturu nije bilo dovoljno donijeti samo zakonske pretpostavke nego je bilo potrebno i uspostaviti promjene u najširoj društvenoj zajednici i cjelokupnoj školskoj praksi, kao i uspostaviti standarde djelatnosti i pokazatelje kvalitete kojima je moguće inkluzivnu kvalitetu obrazovanja osigurati i mjeriti. Inkluzivno obrazovanje nije jednokratni čin i postupak, nego cjelovita odgojno-obrazovna koncepcija, politika i praksa koja se ostvaruje redovitim obrazovnim programima, u dinamičnom i kontinuiranom procesu koji zahtjeva promjene svih dionika i na svim razinama.¹⁶

Inkluzija u sustavu odgoja i obrazovanja pretpostavlja fizičku dostupnost škole svim učenicima, prostornu pristupačnost, opremljenost općom i specifičnom opremom i didaktičkim sredstvima i pomagalicama, prihvatljiv broj učenika u razrednim odjeljenima te stručnu osposobljenost učitelja za rad s djecom s

¹³ *Ibid.* Str.142.

¹⁴ *Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine* [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 63(2007). Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/298398.html>

¹⁵ *Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine* [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 42(2017). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_04_42_967.html

¹⁶ Kudek Mirošević, Jasna; Anka Jurčević Lozančić. *Stavovi odgajatelja i učitelja o provedbi inkluzije u redovitim predškolskim ustanovama i osnovnim školama.* // Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja 50, 2(2014), 18.

teškoćama.¹⁷ Inkluzivno obrazovanje, dakle, zahtijeva resurse za djelovanje i za razvoj razlikovnog i individualiziranog poučavanja.

Upravo u tome ogleda se temeljni izazov integracije učenika s teškoćama u redovite programe predškolskih ustanova i osnovne škole, kao i raskorak između donesenih zakonodavnih rješenja i politika, te stvarne obrazovne prakse.¹⁸ Obrazovna praksa pokazuje otklon od zakonodavnih rješenja i obrazovnih politika koje naglašavaju pravo djeteta na učenje i jednake obrazovne mogućnosti i njegovo pravo da bude različito.¹⁹

Ograničenost dosega javnih politika najviše je vidljiva na polju financiranja obrazovanja, jer su financijska sredstva za ukupno, a time i inkluzivno obrazovanje nedostatna, zatim na polju neprilagođenosti prostora, ali i u, ništa manje važnoj, nedovoljnoj osposobljenosti kadrova i nedovoljnoj općoj podršci koju oni dobivaju.

Inkluzivno obrazovanje ne može se izjednačiti s individualiziranim poučavanjem, ali niti ostvariti bez njega. Izlaganje učenika s teškoćama redovitom nastavnom procesu velikim dijelom vodi neuspjehu u učenju i nemogućnosti ostvarivanja rezultata koji su primjereni djeci bez poteškoća, što u konačnici dodatno loše utječe na njihov emocionalni i socijalni razvoj, jer su obrazovna uspješnost i prihvaćanje u radnoj i učećoj zajednici te ostvarivanje pozitivnih rezultata iznimno važni za psihofizički razvoj svakog pojedinca.

Stoga integracija djece s teškoćama u redovite obrazovne procese traži izradu individualiziranih programa, uz određivanje primjerenih ciljeva i ishoda poučavanja, kao i prilagodbu sadržaja. Integracija zahtijeva i personaliziranje metoda, postupaka i strategija poučavanja, te individualizirano vrednovanje postignuća u skladu s teškoćama učenika i individualiziranim programom.²⁰

¹⁷ Ivančić, Đurđica; Zrinjka Stančić. *Stvaranje inkluzivne kulture škole*. Op. cit. Str. 146.

¹⁸ Usp. Bouillet, Dejana; Jasna Kudek Mirošević. *Students with Disabilities as a Source of Fragmentation of Educational Practice* [citirano: 2017-05-11]. Dostupno na: <http://www.idi.hr/tepe2014/D-Bouillet-TEPE2014.pdf>

¹⁹ Kudek Mirošević, Jasna. *Indicators of Inclusion in the Progress of School Self-Evaluation*. // Croatian Journal of Education 17, 1(2015), 210.

²⁰ Usp. Bouillet, Dejana. *Izazovi integriranog odgoja i obrazovanja*. Op. cit. Str. 37-48.

1.3. Učiteljske kompetencije za inkluzivni odgoj i obrazovanje

Škola ne može provoditi uspješnu obrazovnu inkluziju ukoliko ne razvije različite organizacijske, materijalne i kadrovske pretpostavke.²¹ Te se pretpostavke inkluzije odnose kako na cjelokupan društveni sustav, koji mora podržavati njezine vrijednosti, tako i na sustav odgoja i obrazovanja i na samu školu i nastavne procese koji se u njoj provode.

No, osim vrijednosnih i zakonodavnih pretpostavki te tehničkih, materijalnih i organizacijskih preduvjeta inkluzije, važno mjesto zauzimaju njezine programske i sadržajne pretpostavke te kadrovski preuvjeti koji se odnose na broj i spremu zaposlenika, njihove stručne kompetencije za inkluzivnu nastavu, kao i pozitivne stavove prema uključivanju djece s teškoćama u redovite obrazovne procese.

Stoga se može zaključiti da nesklad između inkluzivne teorije i prakse nije prouzročen samo organizacijskim i materijalnim uvjetima rada nego i kompetencijama odgojitelja i učitelja i njihovom spremnošću za primjenu novih pristupa u obrazovanju djece različitih razvojnih mogućnosti.²²

Neosporno je da prihvatanje učenika s teškoćama u njihovoj obrazovnoj sredini od strane učitelja i učenika, a posebice pedagoško postupanje učitelja te izvršeni odabir primjerenih i ostvarivih ciljeva i didaktičko-metodičkih postupaka nisu samo ključni čimbenici procesa uspješnog inkluzivnog obrazovanja nego i prvi preduvjet za ostvarenje najboljih mogućih rezultata i ishoda obrazovanja. Odgojitelji i učitelji svojim znanjem, vještinama i kompetencijama, ali i stavovima, izuzetno su važan čimbenik uspješne inkluzije, a njezina operacionalizacija, koja se odvija u razredu, najvećim je dijelom stavljena na stručna i organizacijska znanja i kompetencije, ali i ljudske kvalitete odgojitelja i učitelja.²³

²¹ Karamatić Brčić, Matilda. *Pretpostavke inkluzije u školi*. // Život i škola 59, 30(2013), 68.

²² Jurčević Lozančić, Anka; Jasna Kudek Mirošević. *Konstruktivizam u suvremenom inkluzivnom odgoju i obrazovanju*. // Školski vjesnik 64, 4(2015), 543.

²³ Kudek Mirošević, Jasna. *Kurikularni pristup usmjeren na kompetencije u provođenju predškolske i osnovnoškolske inkluzivne prakse*. // *Unapređenje kvalitete života djece i mladih : tematski zbornik : 1. dio* / 6. međunarodna naučno-stručna konferencija „Unapređenje kvalitete života djece i mladih“, 19.-21. 6. 2015. godine, Ohrid, Makedonija. Tuzla: Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i mladih; Univerzitet u Tuzli, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, 2015. Str. 330.

Upravo stoga, posljednjih je desetljeća provedeno više istraživanja o toj tematici.²⁴ Ona su ukazala na potrebu razvijanja specifičnih profesionalnih kompetencija učitelja za inkluzivni odgoj i obrazovanje, posebice za metodičko i didaktičko postupanje i individualiziranu nastavu za učenike s teškoćama, a usvajanje tih kompetencija trebalo bi biti dijelom temeljne pripreme učitelja tijekom studija, ali i dijelom njihovog cjeloživotnog stručnog usavršavanja.²⁵

Istraživanja ukazuju da učitelji sami prepoznaju potrebu za dodatnim educiranjem i razvijanjem pozitivnih stavova, što je nužan preduvjet za uspješno provođenje inkluzije, jer upravo oni svojim postupanjem umanjuju prepreke, olakšavaju i pospješuju procese odgoja i obrazovanja učenika s teškoćama.

Istraživanja su pokazala i da s protokom vremena i stjecanjem iskustva na polju inkluzivnog odgoja i obrazovanja, učitelji sve manje ističu negativne, a sve više pozitivne strane inkluzije i vlastitu spremnost za angažiranje u uključivanju učenika s teškoćama u redovitu osnovnu školu.²⁶ Istovremeno, procjenjuju kao vrlo važne potporu i suradnju koju svi dionici inkluzivnog odgoja i obrazovanja moraju uspostaviti. Naime, jednako kao i učenici s teškoćama, i učitelji trebaju najširu podršku u radu. Ta se podrška, kao što je već spomenuto, dijelom odnosi na ostvarivanje materijalnih uvjeta za pedagoški rad i na različite organizacijske pretpostavke. Nadalje, odnosi se na kvalitetan timski rad sa stručnim službama u školi i asistentima u nastavi, ali i na trajno usvajanje novih znanja i kompetencija potrebnih u radu s učenicima s teškoćama.

²⁴ Usp. Jurčević Lozančić, Anka; Jasna Kudek Mirošević. *Profesionalni razvoj i cjeloživotno obrazovanje odgojitelja: između želja i mogućnosti*. // *Globalne i lokalne perspektive pedagogije*. Osijek: Filozofski fakultet Josipa Jurja Strossmayera, Odsjek za pedagogiju; Sveučilište u Debrecenu, Faculty of Child and Adult Education, 2016. Str. 117-128.

²⁵ Kudek Mirošević, Jasna. *Percepcija razredničkih kompetencija učenika nižih i viših razreda osnovne škole*. // *Kriminologija i socijalna integracija* 20, 2(2012), 56.

²⁶ Usp. Kudek Mirošević, Jasna; Siniša Opić. *Usklađenost hrvatske inkluzivne prakse s međunarodnim dokumentima*. // *Curriculums of Early and Compulsory Education: collected papers / 3rd scientific research symposium "Curriculums of Early and Compulsory Education"*, Zadar, Croatia, November 12-14, 2009. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, 2009. Str. 479-492.

2. Istraživanje

Za potrebe ovog diplomskoga rada i teme koju on obrađuje, a to su specifične kompetencije učitelja u inkluzivnom sustavu odgoja i obrazovanja, a na temelju znanja stečenih u okviru kolegija *Inkluzivna pedagogija*, provedeno je istraživanje ispitivanjem stavova učitelja razredne i učitelja predmetne nastave o učiteljskim kompetencijama u pružanju odgojno-obrazovne podrške učenicima s teškoćama. Istraživanje predstavlja središnji dio diplomskoga rada.

2.1. Problem i cilj

Na temelju relevantne teorijske podloge, zakonodavnih pretpostavki i aktualnih spoznaja iz hrvatske odgojno-obrazovne prakse, te nakon što je u prvom poglavlju sintetički predstavljena problematika inkluzivnog odgoja i obrazovanja, postavljen je sljedeći cilj istraživanja:

- samoprocjenom učitelja razredne i predmetne nastave steći uvid i spoznaje o stanju inkluzivne prakse u Republici Hrvatskoj, te
- samoprocjenom učitelja razredne i predmetne nastave steći uvid i spoznaje o učiteljskim kompetencijama u pružanju odgojno-obrazovne podrške učenicima s teškoćama.

2.2. Hipoteza

U istraživanju se polazi od hipoteze da ne postoji značajna razlika u stavovima učitelja razredne nastave i učitelja predmetne nastave u samoprocjeni specifičnih učiteljskih kompetencija u pružanju odgojno-obrazovne podrške učenicima s teškoćama.

2.3. Metodologija

Istraživanje je provedeno metodom ankete u školskoj godini 2014./2015., tijekom mjeseca svibnja i lipnja 2015.g.

Ispitanici su se temeljem samoprocjene izjasnili o vlastitim specifičnim učiteljskim kompetencijama u pružanju odgojno-obrazovne podrške učenicima s teškoćama.

Za potrebe samoprocjene kompetencija učitelja razredne i predmetne nastave izrađen je tiskani *Upitnik za učitelje : Učiteljske kompetencije u pružanju podrške učenicima s teškoćama*,²⁷ koji je distribuiran sudionicima istraživanja.

2.3.1. Opis Upitnika – mjernog instrumenta

Upitnik se sastojao od 25 čestica, s rasponom vrijednosti ponuđenih odgovora na peterostupanjskoj ordinarnoj skali od 1 do 5. *Upitnik* je metodom samoprocjene ispitivao učiteljske stavove o vlastitim kompetencijama vezanima uz inkluzivni odgoj i obrazovanje te primjenu inkluzije u hrvatskoj odgojno-obrazovnoj praksi.

Upitnik je bio usmjeren na ispitivanje sljedećih kompetencija: kompetencije za osmišljavanje i izvođenje individualizirane nastave, komunikacijske i motivacijske kompetencije, kompetencije za izradu i primjenu individualiziranih programa, te kompetencije za didaktičko-metodičku prilagodbu metoda rada, materijala, sredstava i pomagala.

2.3.2. Prikupljanje i obrada podataka

Sudjelovanje u istraživanju bilo je na dobrovoljnoj osnovi. Zahvaljujući angažmanu i u dogovoru s ravnateljima i stručnim suradnicima njihovih škola učitelji su kontaktirani i distribuiran im je tiskani *Upitnik*.

Podaci prikupljeni *Upitnikom* uneseni su u bazu podataka izrađenu u računalnom programu Excel, a zatim obrađeni pomoću statističkog programa Statistical Package for Social Sciences, preciznije njegove inačice PASW Statistics.

Rezultati su prikazani grafički, tj. u tablicama i grafikonima.

2.4. Ispitanici

Istraživanje je provedeno metodom ankete. Anketiranu su populaciju činili učitelji razredne i predmetne nastave iz 12 osnovnih škola s područja grada Zagreba. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 220 ispitanika, od čega 109 učitelja razredne nastave (to jest učitelja od 1. do 4. razreda osnovne škole) a 111 učitelja predmetne nastave (to jest učitelja od 5. do 8. razreda osnovne škole).

Uzorak je uključio učitelje iz osnovnih škola koji, temeljem *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*²⁸ u Republici Hrvatskoj i sukladno pretpostavkama za ostvarivanje kvalitetne odgojno-obrazovne inkluzije, u redovnu

²⁷ V. Prilog 1 na str. 61-62 ovoga rada.

²⁸ *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. Op. cit.

nastavu imaju uključene učenike s teškoćama te imaju iskustvo u radu s takvim učenicima.

2.5. Rezultati i rasprava

Rezultati istraživanja grafički su prikazani u tablicama označenima rednim brojevima, i to samo rednim brojem kada se radi o kumulativnim rezultatima, to jest kada se rezultati odnose kako na učitelje razredne tako i na učitelje predmetne nastave te u tablicama s rednim brojem i oznakom *a* ukoliko se odnose na učitelje razredne nastave, a rednim brojem i oznakom *b* ukoliko se odnose na učitelje predmetne nastave.

Kao što je prikazano u Tablicama 1, 2 i 3, prvi dio *Upitnika* odnosi se na utvrđivanje učestalosti i udjela demografskih obilježja ispitanika, i to: spola, godina rada u struci, te zanimanja učitelja razredne nastave i učitelja predmetne nastave u ukupnom broju ispitanika.

Tablica 1 donosi ukrštene rezultate demografskih obilježja ispitanika prema spolu i zanimanju. U istraživanju je sudjelovalo 5 učitelja razredne nastave (4,6% ispitanika učitelja razredne nastave) odnosno 24 učitelja predmetne nastave (21,6% ispitanika učitelja predmetne nastave), što u konačnici iznosi 29 učitelja (13,2% ukupnog broja ispitanika).

Istovremeno, u istraživanju su sudjelovale 104 učiteljice razredne nastave (95,4% ispitanika učitelja razredne nastave) i 87 učiteljica predmetne nastave (78,4% ispitanika učitelja predmetne nastave), što je ukupno 191 učiteljica (86,8% ukupnog broja ispitanika).

Tablica 1. Demografska obilježja ispitanika: spol i zanimanje.

		<i>Učitelji razredne nastave</i>		<i>Učitelji predmetne nastave</i>		<i>Ukupno</i>	
		<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>
Spol	Muški	5	4,6	24	21,6	29	13,2
	Ženski	104	95,4	87	78,4	191	86,8
Ukupno		109	100,0	111	100,0	220	100,0

Kao što je prikazano u Tablici 2, radni je staž ispitanika bio strukturiran u skali sa 7 podskupina, od kojih je svaka predstavljala određeni broj godina provedenih u struci.

Među učiteljima razredne nastave najzastupljeniji su bili učitelji koji imaju 26 do 30 godina staža (22% ispitanika). Među učiteljima predmetne nastave, najzastupljeniji su zaposlenici s 1 do 5 godina radnog staža (19,8% ispitanika).

Tablica 2. Demografska obilježja ispitanika: godine radnog staža u školi.

<i>Godine radnog staža u školi</i>	<i>Učitelji razredne nastave</i>		<i>Učitelji predmetne nastave</i>		<i>Ukupno</i>	
	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>
1-5	11	10,1	22	19,9	33	15,0
6-10	16	14,7	17	15,3	33	15,0
11-15	15	13,8	20	18,0	35	15,9
16-25	16	14,7	20	18,0	36	16,4
26-30	24	22,0	11	9,9	35	15,9
31-35	18	16,5	7	6,3	25	11,4
36-40	6	5,5	12	10,8	18	8,1
više od 40	3	2,7	2	1,8	5	2,3
Ukupno	109	100,0	111	100,0	220	100,0

Iz Tablice 3 vidljivo je da je u istraživanju sudjelovao gotovo jednak broj učitelja razredne nastave, njih 109 (49,5% ispitanika) i učitelja predmetne nastave, njih 111 (50,5% ispitanika).

Tablica 3. Učestalost i udio učitelja razredne nastave i učitelja predmetne nastave u ukupnom broju ispitanika.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>
Učitelji razredne nastave	109	49,5
Učitelji predmetne nastave	111	50,5
Ukupno	220	100,0

Nakon utvđivanja ukupnog broja ispitanika, učestalosti i udjela ispitanika prema spolu, godinama staža u struci i zanimanju, daljnji rezultati istraživanja odnose se na drugi dio *Upitnika* koji ispituje tvrdnje o komponenti učiteljskih kompetencija u pružanju podrške kod uključivanja učenika s teškoćama u nastavu te individualiziranju nastave.

Komponenta ispituje sljedeće pojedinačne kompetencije: omogućavanje aktivnog sudjelovanja učenicima s teškoćama u nastavi te individualiziranje nastavnih sadržaja, i to u segmentu smanjivanja opsega, pripreme prilagođenih sadržaja, individualiziranih nastavnih listića i ostalih individualiziranih sredstava.

Rezultati samoprocjene kompetencije omogućavanja aktivnog sudjelovanja učenicima s teškoćama u nastavi za učitelje razredne i za učitelje predmetne nastave kumulativno su prikazani u Tablici 4. Samo se 4 ispitanika (1,8% ispitanika) uopće ne osjećaju kompetentnima, a njih 9 (4,1% ispitanika) uglavnom se ne osjećaju kompetentnima. Istovremeno, 99 ispitanika (45%) uglavnom se osjećaju kompetentnima, a 50 ispitanika (22,7%) u potpunosti se osjećaju kompetentnima, što ukupno čini 149 ispitanika (67,7%) ili njih $\frac{2}{3}$.

Tablica 4. Kompetencija: omogućiti aktivno sudjelovanje učenicima s teškoćama u nastavi, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	4	1,8	1,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	9	4,1	5,9
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	58	26,4	32,3
Uglavnom se osjećam kompetentnom	99	45,0	77,3
U potpunosti se osjećam kompetentnom	50	22,7	100,0
Ukupno	220	100,0	

Rezultati samoprocjene učitelja razredne i učitelja predmetne nastave po svim stupnjevima skale pokazuju slične vrijednosti (v. Tablica 4a, Tablica 4b).

Tablica 4a. Kompetencija: omogućiti aktivno sudjelovanje učenicima s teškoćama u nastavi, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	2	1,8	1,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	2	1,8	3,7
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	25	22,9	26,6
Uglavnom se osjećam kompetentnom	53	48,6	75,2
U potpunosti se osjećam kompetentnom	27	24,8	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 4b. Kompetencija: omogućiti aktivno sudjelovanje učenicima s teškoćama u nastavi, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	2	1,8	1,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	7	6,3	8,1
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	33	29,7	37,8
Uglavnom se osjećam kompetentnom	46	41,4	79,3
U potpunosti se osjećam kompetentnom	23	20,7	100,0
Ukupno	111	100,0	

Vezano uz rezultate samoprocjene kompetencija za pojedinačne aktivnosti u individualiziranoj nastavi, Tablica 5 donosi rezultate samoprocjene kompetencija za

smanjivanje opsega nastavnih sadržaja. Nije bilo ispitanika koji bi se osjećali nekompetentnima za takve aktivnosti. 92 ispitanika (41,8%) uglavnom se osjećaju kompetentnima, a 84 ispitanika (38,2%) u potpunosti se osjećaju kompetentnima, što zajedno odgovara broju 176 ispitanika (80%) ili više od njih $\frac{3}{4}$.

Tablica 5. Kompetencija: smanjiti opseg nastavnog sadržaja, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	6	2,7	2,7
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	38	17,3	20,0
Uglavnom se osjećam kompetentnom	92	41,8	61,8
U potpunosti se osjećam kompetentnom	84	38,2	100,0
Ukupno	220	100,0	

Iz Tablice 5a i Tablice 5b uočava se da nema značajne razlike u rezultatima samoprocjene kod učitelja razredne i učitelja predmetne nastave.

Tablica 5a. Kompetencija: smanjiti opseg nastavnog sadržaja, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	4	3,7	3,7
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	18	16,5	20,2
Uglavnom se osjećam kompetentnom	46	42,2	62,4
U potpunosti se osjećam kompetentnom	41	37,6	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 5b. Kompetencija: smanjiti opseg nastavnog sadržaja, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	2	1,8	1,8
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	20	18,0	19,8
Uglavnom se osjećam kompetentnom	46	41,4	61,3
U potpunosti se osjećam kompetentnom	43	38,7	100,0
Ukupno	111	100,0	

Kod samoprocjene kompetencije za pripremu prilagođenih nastavnih sadržaja (Tablica 6), kumulativno za učitelje razredne i učitelje predmetne nastave: 3 ispitanika (1,4%) uopće se ne osjeća kompetentnima, a njih 6 (2,7%) uglavnom se ne osjeća kompetentnima. Uglavnom se osjeća kompetentnima 94 ispitanika (42,7%), a u potpunosti se osjeća kompetentnima 73 ispitanika (33,2%), što ukupno čini 167 ispitanika (75,9%) ili njih $\frac{3}{4}$.

Tablica 6. Kompetencija: pripremiti prilagođene nastavne sadržaje, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	1,4	1,4
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	6	2,7	4,1
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	44	20,0	24,1
Uglavnom se osjećam kompetentnom	94	42,7	66,8
U potpunosti se osjećam kompetentnom	73	33,2	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u Tablicu 6a i Tablicu 6b uočava se da nema značajnih ostupanja između rezultata samoprocjene učitelja razredne i predmetne nastave.

Tablica 6a. Kompetencija: pripremiti prilagođene nastavne sadržaje, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	2,8	2,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	2	1,8	4,6
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	20	18,3	22,9
Uglavnom se osjećam kompetentnom	44	40,4	63,3
U potpunosti se osjećam kompetentnom	40	36,7	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 6b. Kompetencija: pripremiti prilagođene nastavne sadržaje, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	4	3,6	3,6
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	24	21,6	25,2
Uglavnom se osjećam kompetentnom	50	45,0	70,3
U potpunosti se osjećam kompetentnom	33	29,7	100,0
Ukupno	111	100,0	

Rezultati samoprocjene kompetencija za pripremu individualiziranih nastavnih listića prikazani su u Tablici 7, iz koje je vidljivo da nema ispitanika koji se uopće ne osjećaju kompetentnima. Njih 10 (4,5%) uglavnom se ne osjeća kompetentnima. Uglavnom kompetentnima osjeća se 79 ispitanika (35,9%). U potpunosti kompetentnima osjeća se također 79 ispitanika (35,9%), što ukupno iznosi 158 ispitanika (71,8%) ili gotovo njih $\frac{3}{4}$.

Tablica 7. Kompetencija: pripremiti individualizirane nastavne listiće, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	10	4,5	4,5
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	52	23,6	28,2
Uglavnom se osjećam kompetentnom	79	35,9	64,1
U potpunosti se osjećam kompetentnom	79	35,9	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u Tablicu 7a i Tablicu 7b uočava se da nema značajnijih odstupanja u rezultatima samoprocjene učitelja razredne i predmetne nastave.

Tablica 7a. Kompetencija: pripremiti individualizirane nastavne listiće, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	7	6,4	6,4
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	18	16,5	22,9
Uglavnom se osjećam kompetentnom	36	33,0	56,0
U potpunosti se osjećam kompetentnom	48	44,0	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 7b. Kompetencija: pripremiti individualizirane nastavne listiće, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	3	2,7	2,7
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	34	30,6	33,3
Uglavnom se osjećam kompetentnom	43	38,7	72,1
U potpunosti se osjećam kompetentnom	31	27,9	100,0
Ukupno	111	100,0	

Posljednja čestica u ovoj komponenti odnosi se na samoprocjenu kompetencija za pripremu ostalih individualiziranih sredstava, a kumulativni rezultati samoprocjene prikazani su u Tablici 8.

Tablica 8. Kompetencija: pripremiti ostala individualizirana sredstva, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	2	0,9	0,9
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	12	5,5	6,4
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	63	28,6	35,0
Uglavnom se osjećam kompetentnom	89	40,5	75,5
U potpunosti se osjećam kompetentnom	54	24,5	100,0
Ukupno	220	100,0	

U kumulativnim rezultatima uopće se ne osjećaju kompetentnima 2 ispitanika (0,9%), a uglavnom se ne osjeća kompetentnima 12 ispitanika (5,5%). Uglavnom se osjeća kompetentnima 89 ispitanika (40,5%), a u potpunosti kompetentnima osjeća se 54 ispitanika (24,5%).

Uvidom u Tablicu 8a i Tablicu 8b ne uočavaju se veće razlike u rezultatima samoprocjene učitelja razredne i predmetne nastave.

Tablica 8a. Kompetencija: pripremiti ostala individualizirana sredstva, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	0,9
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	9	8,3	9,2
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	21	19,3	28,4
Uglavnom se osjećam kompetentnom	46	42,2	70,6
U potpunosti se osjećam kompetentnom	32	29,4	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 8b. Kompetencija: pripremiti ostala individualizirana sredstva, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	0,9
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	3	2,7	3,6
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	42	37,8	41,4
Uglavnom se osjećam kompetentnom	43	38,7	80,2
U potpunosti se osjećam kompetentnom	22	19,8	100,0
Ukupno	111	100,0	

Tablice koje slijede prikazuju rezultate samoprocjene koja se odnosi na komunikacijsku komponentu, a tvrdnje se odnose na čestice: uključivanje učenika s teškoćama u razredne aktivnosti; kreiranje suradnje s vršnjacima; kreiranje inkluzivnih radionica u razredu; suradnja i timski rad s pomoćnicima u nastavi i osobnim asistentima. U tu skupinu pripada i čestica koja se odnosi na kompetencije za motiviranje učenika s teškoćama za rad u nastavi.

Tablica 9 donosi kumulativne rezultate samoprocjene kompetencija za iniciranje aktivnosti za uključivanje učenika s teškoćama učitelja razredne i učitelja predmetne nastave. Od njih, 7 ispitanika (3,2%) uopće se ne osjećam kompetentnima, a njih 15 (6,8%) uglavnom se ne osjećam kompetentnima. Uglavnom se kompetentnima osjećam 96 ispitanika (43,6%), a u potpunosti se osjećam kompetentnima 49 ispitanika (22,3%), dakle ukupno 145 ispitanika (65,9%) ili njih $\frac{2}{3}$.

Tablica 9. Kompetencija: inicirati aktivnosti za uključivanje učenika s teškoćama, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	7	3,2	3,2
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	15	6,8	10,0
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	53	24,1	34,1
Uglavnom se osjećam kompetentnom	96	43,6	77,7
U potpunosti se osjećam kompetentnom	49	22,3	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u Tablicu 9a i Tablicu 9b ne uočavaju se značajnije razlike u rezultatima samoprocjene učitelja razredne i učitelja predmetne nastave.

Tablica 9a. Kompetencija: inicirati aktivnosti za uključivanje učenika s teškoćama, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	2,8	2,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	11	10,1	12,8
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	24	22,0	34,9
Uglavnom se osjećam kompetentnom	43	39,4	74,3
U potpunosti se osjećam kompetentnom	28	25,7	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 9b. Kompetencija: inicirati aktivnosti za uključivanje učenika s teškoćama, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	4	3,6	3,6
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	4	3,6	7,2
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	29	26,1	33,3
Uglavnom se osjećam kompetentnom	53	47,7	81,1
U potpunosti se osjećam kompetentnom	21	18,9	100,0
Ukupno	111	100,0	

U Tablici 10 izloženi su kumulativni rezultati samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za korištenje pomoći vršnjaka. Iz Tablice 10 vidljivo je da se uopće ne osjeća kompetentan 1 ispitanik (0,5%), a uglavnom se ne osjeća kompetentnima 10 ispitanika (4,5%). Uglavnom se osjeća kompetentnima 97 ispitanika (44,1%), a u potpunosti se osjeća kompetentnima 77 ispitanika (35%), što zajedno čini 174 ispitanika (79,1%) ili više od njih $\frac{3}{4}$.

Tablica 10. Kompetencija: koristiti pomoć vršnjaka, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,5	0,5
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	10	4,5	5,0
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	35	15,9	20,9
Uglavnom se osjećam kompetentnom	97	44,1	65,0
U potpunosti se osjećam kompetentnom	77	35,0	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u Tablicu 10a i Tablicu 10b ne uočavaju se značajnije razlike u rezultatima samoprocjene učitelja razredne i učitelja predmetne nastave.

Tablica 10a. Kompetencija: koristiti pomoć vršnjaka, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	6	5,5	5,5
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	15	13,8	19,3
Uglavnom se osjećam kompetentnom	48	44,0	63,3
U potpunosti se osjećam kompetentnom	40	36,7	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 10b. Kompetencija: koristiti pomoć vršnjaka, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	0,9
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	4	3,6	4,5
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	20	18,0	22,5
Uglavnom se osjećam kompetentnom	49	44,1	66,7
U potpunosti se osjećam kompetentnom	37	33,3	100,0
Ukupno	111	100,0	

Tablica 11 donosi kumulativne rezultate samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za kreiranje inkluzivnih radionica u razredu. Vezano uz ovu česticu, u kumulativnim rezultatima zamjećuje se veća učestalost i udio ispitanika koji se uopće ne osjećaju kompetentnima, a to je njih 12 (5,5%), te njih 18 (8,2%), koji se uglavnom ne osjećaju kompetentnima. U ovoj je čestici iznimno velik broj ispitanika, i to 81 ispitanik (36,8%), koji se niti osjećaju niti ne osjećaju kompetentnima. Istovremeno, manja je učestalost i udio onih koji uglavnom

se osjećaju kompetentnima, njih 68 (30,9%), i onih koji se u potpunosti osjećaju kompetentnima, njih 41 (18,6%). Time učestalost i udio tih ispitanika iznosi 109 (49,5%), tojest njih $\frac{1}{2}$.

Tablica 11. Kompetencija: kreirati inkluzivne radionice u razredu, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	12	5,5	5,5
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	18	8,2	13,6
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	81	36,8	50,5
Uglavnom se osjećam kompetentnom	68	30,9	81,4
U potpunosti se osjećam kompetentnom	41	18,6	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u Tablicu 11a i Tablicu 11b ne uočavaju se značajne razlike u rezultatima samoprocjene učitelja razredne i predmetne nastave.

Tablica 11a. Kompetencija: kreirati inkluzivne radionice u razredu, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	5	4,6	4,6
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	4	3,7	8,3
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	38	34,9	43,1
Uglavnom se osjećam kompetentnom	36	33,0	76,1
U potpunosti se osjećam kompetentnom	26	23,9	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 11b. Kompetencija: kreirati inkluzivne radionice u razredu, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	7	6,3	6,3
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	14	12,6	18,9
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	43	38,7	57,7
Uglavnom se osjećam kompetentnom	32	28,8	86,5
U potpunosti se osjećam kompetentnom	15	13,5	100,0
Ukupno	111	100,0	

Kumulativni rezultati samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave vezanih uz surađivanje s pomoćnicima u nastavi i osobnim asistentima, prikazani u Tablici 12, bitno su drugačiji od dosad iznesenih. Premda se u kumulativnim rezultatima 2 ispitanika (0,9%) uopće ne osjećaju kompetentnima, a njih 4 (1,8%) uglavnom se ne osjeća kompetentnima, čak 81 ispitanik (36,8%) uglavnom se osjeća kompetentnim, a njih 118 (53,6%) osjeća se u potpunosti kompetentnima. Time se uglavnom kompetentnima i u potpunosti kompetentnima osjeća 199 ispitanika (90,4%). Rezultati samoprocjene učitelja razredne i predmetne nastave ne pokazuju značajnije razlike.

Tablica 12. Kompetencija: surađivati s pomoćnicima u nastavi i osobnim asistentima, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	2	0,9	0,9
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	4	1,8	2,7
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	15	6,8	9,5
Uglavnom se osjećam kompetentnom	81	36,8	46,4
U potpunosti se osjećam kompetentnom	118	53,6	100,0
Ukupno	220	100,0	

Iz Tablice 12a i Tablice 12b vidljivo je da rezultati samoprocjene učitelja razredne i učitelja predmetne nastave ne pokazuju značajnije razlike.

Tablica 12a. Kompetencija: surađivati s pomoćnicima u nastavi i osobnim asistentima, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	0,9
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	3	2,8	3,7
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	8	7,3	11,0
Uglavnom se osjećam kompetentnom	36	33,0	44,0
U potpunosti se osjećam kompetentnom	61	56,0	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 12b. Kompetencija: surađivati s pomoćnicima u nastavi i osobnim asistentima, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	0,9
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	1,8
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	7	6,3	8,1
Uglavnom se osjećam kompetentnom	45	40,5	48,6
U potpunosti se osjećam kompetentnom	57	51,4	100,0
Ukupno	111	100,0	

Posljednja čestica u komunikacijskoj i motivacijskoj komponenti odnosi se na kompetencije u motiviranju učenika s teškoćama za rad u nastavi. Kumulativni rezultati samoprocjene učitelja razredne i učitelja predmetne nastave prikazani su u Tablici 13. Od ukupnog broja ispitanika, njih 3 (1,4%), i to učitelja razredne nastave, uopće se ne osjeća kompetentnima, a njih 6 (2,7%) uglavnom se ne osjeća

kompetentnima. Istovremeno, 104 ispitanika (47,3%) uglavnom se osjećaju kompetentnima, a 74 ispitanika (33,6%) u potpunosti se osjećaju kompetentnima, što iznosi 178 ispitanika (80,9%) ili više od njih $\frac{3}{4}$.

Tablica 13. Kompetencija: motivirati učenike s teškoćama za rad u nastavi, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	1,4	1,4
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	6	2,7	4,1
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	33	15,0	19,1
Uglavnom se osjećam kompetentnom	104	47,3	66,4
U potpunosti se osjećam kompetentnom	74	33,6	100,0
Ukupno	220	100,0	

Iz prikaza u Tablici 13a i Tablici 13b, osim razlike u broju ispitanika učitelja razredne nastave koji se uopće ne osjećaju kompetentnima za motiviranje učenika s teškoćama za rad u nastavi, ne uočavaju se druge značajnije razlike u rezultatima samoprocjene učitelja razredne i učitelja predmetne nastave.

Tablica 13a. Kompetencija: motivirati učenike s teškoćama za rad u nastavi, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	2,8	2,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	3	2,8	5,5
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	17	15,6	21,1
Uglavnom se osjećam kompetentnom	48	44,0	65,1
U potpunosti se osjećam kompetentnom	38	34,9	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 13b. Kompetencija: motivirati učenike s teškoćama za rad u nastavi, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	3	2,7	2,7
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	16	14,4	17,1
Uglavnom se osjećam kompetentnom	56	50,5	67,6
U potpunosti se osjećam kompetentnom	36	32,4	100,0
Ukupno	111	100,0	

Sljedeći skup čestica odnosi se na komponentu mogućnosti provođenja zakonske regulative o uključivanju učenika s teškoćama, te na komponentu kompetencija potrebnih za osmišljavanje i izradu individualiziranih programa, utvrđivanje individualiziranih ciljeva, inicijalnih procjena te vrednovanja rezultata.

Tablica 14 donosi kumulativne rezultate samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za provođenje zakonske regulative za uključivanje učenika s teškoćama u nastavne procese. Uopće se ne osjeća kompetentnima 6 ispitanika (2,7%), a uglavnom se ne osjeća kompetentnim 21 ispitanik (9,5%). Istovremeno, uglavnom se osjeća kompetentnima 87 ispitanika (39,55), a u potpunosti se osjeća kompetentnima 60 ispitanika (27,3%).

Tablica 14. Kompetencija: provoditi zakonsku regulativu za uključivanje učenika s teškoćama, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	6	2,7	2,7
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	21	9,5	12,3
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	46	20,9	33,2
Uglavnom se osjećam kompetentnom	87	39,5	72,7
U potpunosti se osjećam kompetentnom	60	27,3	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u rezultate samoprocjene prikazane u Tablici 14a i Tablici 14b, ne uočavaju se značajne razlike između rezultata učitelja razredne i učitelja predmetne nastave.

Tablica 14a. Kompetencija: provoditi zakonsku regulativu za uključivanje učenika s teškoćama, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	2	1,8	1,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	10	9,2	11,0
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	24	22,0	33,0
Uglavnom se osjećam kompetentnom	39	35,8	68,8
U potpunosti se osjećam kompetentnom	34	31,2	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 14b. Kompetencija: provoditi zakonsku regulativu za uključivanje učenika s teškoćama, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	4	3,6	3,6
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	11	9,9	13,5
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	22	19,8	33,3
Uglavnom se osjećam kompetentnom	48	43,2	76,6
U potpunosti se osjećam kompetentnom	26	23,4	100,0
Ukupno	111	100,0	

Glede kumulativnih rezultata samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za provođenje inicijalne procjene i opisnog vrednovanja rezultata, iz Tablice 15 može se iščitati da se uopće ne osjeća kompetentnima 7

ispitanika (3,2%), a uglavnom se ne osjeća kompetentnima njih 15 (6,8%), što zajedno čini 22 ispitanika (10%). Uglavnom se osjeća kompetentnima 112 ispitanika (50,9%), a u potpunosti se osjeća kompetentnima 48 ispitanika (21,8%), dakle zajedno 160 ispitanika (72,7%), tojest gotovo njih $\frac{3}{4}$.

Tablica 15. Kompetencija: provesti inicijalnu procjenu i opisno vrednovati rezultate, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	7	3,2	3,2
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	15	6,8	10,0
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	38	17,3	27,3
Uglavnom se osjećam kompetentnom	112	50,9	78,2
U potpunosti se osjećam kompetentnom	48	21,8	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u Tablicu 15a i Tablicu 15b, uočava se da nema značajnih odstupanja u rezultatima samoprocjene učitelja razredne nastave u odnosu na rezultate samoprocjene učitelja predmetne nastave.

Tablica 15a. Kompetencija: provesti inicijalnu procjenu i opisno vrednovati rezultate, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	5	4,6	4,6
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	7	6,4	11,0
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	17	15,6	26,6
Uglavnom se osjećam kompetentnom	48	44,0	70,6
U potpunosti se osjećam kompetentnom	32	29,4	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 15b. Kompetencija: provesti inicijalnu procjenu i opisno vrednovati rezultate, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	2	1,8	1,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	8	7,2	9,0
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	21	18,9	27,9
Uglavnom se osjećam kompetentnom	64	57,7	85,6
U potpunosti se osjećam kompetentnom	16	14,4	100,0
Ukupno	111	100,0	

Kumulativni rezultati samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za izradu individualiziranog odgojno-obrazovnog programa prikazani su u Tablici 16. Prema njima, 8 ispitanika (3,6%) uopće se ne osjeća kompetentnima, a 20 ispitanika (9,1%) uglavnom se ne osjeća kompetentnima. Uglavnom se osjeća kompetentnima i u potpunosti se osjeća kompetentnima ukupno 142 ispitanika (64,5%), tojest njih $\frac{2}{3}$.

Tablica 16. Kompetencija: napraviti individualizirani odgojno-obrazovni program, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	8	3,6	3,6
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	20	9,1	12,7
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	50	22,7	35,5
Uglavnom se osjećam kompetentnom	105	47,7	83,2
U potpunosti se osjećam kompetentnom	37	16,8	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u rezultate prikazane u Tablici 16a i Tablici 16b, ne uočavaju se značajne razlike između rezultata samoprocjene kompetencije učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za izradu individualiziranog odgojno-obrazovnog programa.

Tablica 16a. Kompetencija: napraviti individualizirani odgojno-obrazovni program, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	5	4,6	4,6
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	10	9,2	13,8
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	19	17,4	31,2
Uglavnom se osjećam kompetentnom	51	46,8	78,0
U potpunosti se osjećam kompetentnom	24	22,0	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 16b. Kompetencija: napraviti individualizirani odgojno-obrazovni program, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	2,7	2,7
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	10	9,0	11,7
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	31	27,9	39,6
Uglavnom se osjećam kompetentnom	54	48,6	88,3
U potpunosti se osjećam kompetentnom	13	11,7	100,0
Ukupno	111	100,0	

U narednim tablicama iskazani su rezultati samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za partikularne metodičke zadaće utvrđivanja

individualiziranog vremena potrebnoga za usvajanje sadržaja, prilagodbu metoda rada, oblika rada te metodičko-didaktičkih sredstava i pomagala.

Prema kumulativnim rezultatima samoprocjene kompetencija za određivanje vremena potrebnog učenicima s teškoćama za usvajanje sadržaja, koji su prikazani u Tablici 17, uopće se ne osjeća kompetentnima 4 ispitanika (1,8%), a uglavnom se ne osjeća kompetentnima 17 ispitanika (707%). Istovremeno, 95 ispitanika (43,2%) uglavnom se osjeća kompetentnima, a njih 51 (23,2%) u potpunosti se osjeća kompetentnima, dakle uglavnom i u potpunosti kompetentnima osjeća se 146 ispitanika (66,4%).

Tablica 17. Kompetencija: odrediti vrijeme potrebno učenicima s teškoćama za usvajanje sadržaja, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	4	1,8	1,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	17	7,7	9,5
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	53	24,1	33,6
Uglavnom se osjećam kompetentnom	95	43,2	76,8
U potpunosti se osjećam kompetentnom	51	23,2	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u rezultate prikazane u Tablici 17a i Tablici 17b, ne uočavaju se značajne razlike u samoprocjeni učitelja razredne i učitelja predmetne nastave.

Tablica 17a. Kompetencija: odrediti vrijeme potrebno učenicima s teškoćama za usvajanje sadržaja, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	2,8	2,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	11	10,1	12,8
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	17	15,6	28,4
Uglavnom se osjećam kompetentnom	50	45,9	74,3
U potpunosti se osjećam kompetentnom	28	25,7	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 17b. Kompetencija: odrediti vrijeme potrebno učenicima s teškoćama za usvajanje sadržaja, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	0,9
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	6	5,4	6,3
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	36	32,4	38,7
Uglavnom se osjećam kompetentnom	45	40,5	79,3
U potpunosti se osjećam kompetentnom	23	20,7	100,0
Ukupno	111	100,0	

Prema kumulativnim rezultatima samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za prilagodbu metoda rada, prikazanima u Tablici 18, uopće se ne osjeća kompetentnim 1 ispitanik (0,5%), a uglavnom se ne osjeća kompetentnim 10 ispitanika (4,5%). Značajno je da se osjeća uglavnom kompetentnim 98 ispitanika (44,5%), a u potpunosti kompetentnim osjećaju se 73 ispitanika (33,2%), što zajedno čini 171 ispitanika (77,7%) ili čak nešto više od njih $\frac{3}{4}$.

Tablica 18. Kompetencija: prilagoditi metode rada, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,5	0,5
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	10	4,5	5,0
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	38	17,3	22,3
Uglavnom se osjećam kompetentnom	98	44,5	66,8
U potpunosti se osjećam kompetentnom	73	33,2	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u rezultate prikazane u Tablici 18a i Tablici 18b, ne uočavaju se značajne razlike u samoprocjeni kompetencije učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za prilagodbu metoda rada učenicima s teškoćama.

Tablica 18a. Kompetencija: prilagoditi metode rada, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	0,9
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	8	7,3	8,3
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	19	17,4	25,7
Uglavnom se osjećam kompetentnom	40	36,7	62,4
U potpunosti se osjećam kompetentnom	41	37,6	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 18b. Kompetencija: prilagoditi metode rada, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	2	1,8	1,8
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	19	17,1	18,9
Uglavnom se osjećam kompetentnom	58	52,3	71,2
U potpunosti se osjećam kompetentnom	32	28,8	100,0
Ukupno	111	100,0	

Kumulativni rezultati samoprocjene prilagodbe metoda rada slični su kumulativnim rezultatima samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za prilagodbu oblika rada, koji su prikazani u Tablici 19. Prema njima, nema ispitanika koji se uopće ne osjećaju kompetentnima, a 10 ispitanika (4,5%) uglavnom se ne osjeća kompetentnima. Uglavnom se kompetentnima osjeća 103 ispitanika (46,8%), a u potpunosti se kompetentnima osjeća 70 ispitanika (31,8%), što zajedno iznosi 173 ispitanika (78,6%) ili više od njih $\frac{3}{4}$.

Tablica 19. Kompetencija: prilagoditi oblike rada, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	10	4,5	4,5
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	37	16,8	21,4
Uglavnom se osjećam kompetentnom	103	46,8	68,2
U potpunosti se osjećam kompetentnom	70	31,8	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u rezultate prikazane u Tablici 19a i Tablici 19b, ne uočavaju se značajne razlike u samoprocjeni kompetencije učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za prilagodbu oblika rada učenicima s teškoćama.

Tablica 19a. Kompetencija: prilagoditi oblike rada, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	8	7,3	7,3
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	17	15,6	22,9
Uglavnom se osjećam kompetentnom	46	42,2	65,1
U potpunosti se osjećam kompetentnom	38	34,9	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 19b. Kompetencija: prilagoditi oblike rada, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	2	1,8	1,8
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	20	18,0	19,8
Uglavnom se osjećam kompetentnom	57	51,4	71,2
U potpunosti se osjećam kompetentnom	32	28,8	100,0
Ukupno	111	100,0	

Kumulativni rezultati samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za prilagodbu didaktičko-metodičkih sredstava i pomagala prikazani su u Tablici 20. Prema njima, uopće se ne osjeća kompetentnim 1 ispitanik

(0,5%), a uglavnom se ne osjeća kompetentnim 11 ispitanika (5%). Temeljem istih rezultata vidljivo je da se uglavnom kompetentnim osjeća 91 ispitanik (41,4%), a u potpunosti kompetentnima osjećaju se 62 ispitanika (28,2%), što zajedno iznosi 153 ispitanika (69,6%).

Tablica 20. Kompetencija: prilagoditi didaktičko-metodička sredstva i pomagala, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,5	0,5
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	11	5,0	5,5
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	55	25,0	30,5
Uglavnom se osjećam kompetentnom	91	41,4	71,8
U potpunosti se osjećam kompetentnom	62	28,2	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u rezultate prikazane u Tablici 20a i Tablici 20b, ne uočavaju se značajne razlike u samoprocjeni kompetencije učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za prilagodbu didaktičko-metodičkih sredstava i pomagala u radu s učenicima s teškoćama.

Tablica 20a. Kompetencija: prilagoditi didaktičko-metodička sredstva i pomagala, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	11	10,1	10,1
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	19	17,4	27,5
Uglavnom se osjećam kompetentnom	47	43,1	70,6
U potpunosti se osjećam kompetentnom	32	29,4	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 20b. Kompetencija: prilagoditi didaktičko-metodička sredstva i pomagala, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	0,9
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	36	32,4	33,3
Uglavnom se osjećam kompetentnom	44	39,6	73,0
U potpunosti se osjećam kompetentnom	30	27,0	100,0
Ukupno	111	100,0	

Naredne čestice odnose se na kompetencije u definiranju obrazovnih ciljeva, obrazovnih ishoda, inicijalnu procjenu učenika s teškoćama, te određivanje individualnog stila učenika.

Prema kumulativnim rezultatima samoprocjene tih kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave, prikazanih u Tablici 21, 3 se ispitanika (1,4%), i to iz redova učitelja razredne nastave, uopće se ne osjećaju kompetentnima, a 19 ispitanika (8,6%) uglavnom se ne osjeća kompetentnima. Nadalje, njih ukupno 149 (67,8%) uglavnom se osjeća kompetentnima i u potpunosti se osjeća kompetentnima za definiranje obrazovnih ciljeva za učenike s teškoćama. Osim spomenute, ne uočavaju se druge važnije razlike u rezultatima samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave (v. Tablica 21a i Tablica 21b).

Tablica 21. Kompetencija: definirati ciljeve za učenike s teškoćama, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	1,4	1,4
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	19	8,6	10,0
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	49	22,3	32,3
Uglavnom se osjećam kompetentnom	100	45,4	77,7
U potpunosti se osjećam kompetentnom	49	22,3	100,0
Ukupno	220	100,0	

Tablica 21a. Kompetencija: definirati ciljeve za učenike s teškoćama, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	2,8	2,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	11	10,1	12,8
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	21	19,3	32,1
Uglavnom se osjećam kompetentnom	47	43,1	75,2
U potpunosti se osjećam kompetentnom	27	24,8	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 21b. Kompetencija: definirati ciljeve za učenike s teškoćama, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	8	7,2	7,2
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	28	25,2	32,4
Uglavnom se osjećam kompetentnom	53	47,7	80,2
U potpunosti se osjećam kompetentnom	22	19,8	100,0
Ukupno	111	100,0	

Prema kumulativnim rezultatima samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave u definiranju ishoda za učenike s teškoćama, kao što je prikazano u Tablici 22, vidljivo je da se 5 ispitanika (2,3%) uopće ne osjeća kompetentnima, a njih 19 (8,6%) uglavnom se ne osjeća kompetentnima. Uglavnom se osjeća kompetentnima 99 ispitanika (45%), a u potpunosti se osjeća kompetentnima 42 ispitanika (19,1%).

Tablica 22. Kompetencija: definirati ishode za učenike s teškoćama, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	5	2,3	2,3
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	19	8,6	10,9
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	55	25,0	35,9
Uglavnom se osjećam kompetentnom	99	45,0	80,9
U potpunosti se osjećam kompetentnom	42	19,1	100,0
Ukupno	220	100,0	

Prema rezultatima prikazanima u Tablici 22a i Tablici 22b uočljiva je blaga razlika u broju ispitanika koji se uopće i uglavnom ne osjećaju kompetentnima. Dok je kod učitelja razredne nastave u ovoj kategoriji 17 ispitanika (19,3%), kod učitelja predmetne nastave radi se o 7 ispitanika (7,2%).

Tablica 22a. Kompetencija: definirati ishode za učenike s teškoćama, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	4	3,7	3,7
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	13	11,9	15,6
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	22	20,2	35,8
Uglavnom se osjećam kompetentnom	45	41,3	77,1
U potpunosti se osjećam kompetentnom	25	22,9	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 22b. Kompetencija: definirati ishode za učenike s teškoćama, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	0,9
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	6	5,4	6,3
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	33	29,7	36,0
Uglavnom se osjećam kompetentnom	54	48,6	84,7
U potpunosti se osjećam kompetentnom	17	15,3	100,0
Ukupno	111	100,0	

Vezano uz kumulativne rezultate samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za provođenje inicijalne procjene učenika, prikazane u Tablici 23, vidljivo je da se 1 ispitanik (0,5%) uopće ne osjeća kompetentnim, a njih 22 (10%) uglavnom se ne osjeća kompetentnima. Onih koji se osjećaju uglavnom kompetentnima ima 99 (45,0%), a onih koji se osjećaju u potpunosti kompetentnima ima 50 (2,7%).

Tablica 23. Kompetencija: provesti inicijalnu procjenu učenika, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,5	0,5
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	22	10,0	10,5
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	48	21,8	32,3
Uglavnom se osjećam kompetentnom	99	45,0	77,3
U potpunosti se osjećam kompetentnom	50	22,7	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u rezultate prikazane u Tablici 23a i Tablici 23b, ne uočavaju se značajne razlike u samoprocjeni kompetencije učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za provedbu inicijalne procjene učenika.

Tablica 23a. Kompetencija: provesti inicijalnu procjenu učenika, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	14	12,8	12,8
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	21	19,3	32,1
Uglavnom se osjećam kompetentnom	48	44,0	76,1
U potpunosti se osjećam kompetentnom	26	23,9	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 23b. Kompetencija: provesti inicijalnu procjenu učenika, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	0,9
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	8	7,2	8,1
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	27	24,3	32,4
Uglavnom se osjećam kompetentnom	51	45,9	78,4
U potpunosti se osjećam kompetentnom	24	21,6	100,0
Ukupno	111	100,0	

Kumulativni rezultati samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za određivanje individualnog stila učenja učenika, a koji su prikazani u Tablici 24, pokazuju da se 2 ispitanika (0,9%) uopće ne osjećaju

kompetentnima, a njih 19 (8,6%) uglavnom se ne osjećaju kompetentnima. Uglavnom se kompetentnima osjeća 99 ispitanika (45%), a u potpunosti kompetentnima osjeća se 40 ispitanika (18,2%).

Tablica 24. Kompetencija: odrediti individualni stil učenja učenika, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	2	,9	,9
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	19	8,6	9,5
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	60	27,3	36,8
Uglavnom se osjećam kompetentnom	99	45,0	81,8
U potpunosti se osjećam kompetentnom	40	18,2	100,0
Ukupno	220	100,0	

Iz rezultata prikazanih u Tablici 24a i Tablici 24b ne uočavaju se značajnije razlike u samoprocjeni kompetencija između učitelja razredne i učitelja predmetne nastave.

Tablica 24a. Kompetencija: odrediti individualni stil učenja učenika, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	2	1,8	1,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	11	10,1	11,9
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	23	21,1	33,0
Uglavnom se osjećam kompetentnom	53	48,6	81,7
U potpunosti se osjećam kompetentnom	20	18,3	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 24b. Kompetencija: odrediti individualni stil učenja učenika, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	8	7,2	7,2
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	37	33,3	40,5
Uglavnom se osjećam kompetentnom	46	41,4	82,0
U potpunosti se osjećam kompetentnom	20	18,0	100,0
Ukupno	111	100,0	

Čestice koje slijede odnose se na samoprocjenu kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave s obzirom na nastavne sadržaje, i to pojedinačno: kompetencije u isticanju bitnoga u nastavnim sadržajima, sažimanje i smanjivanje broja činjenica u nastavnim sadržajima, izradu sažetaka, usmjeravanje učenika s teškoćama na konkretno, te provođenje poticajnog vrednovanja.

Kumulativni rezultati samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave u isticanju bitnoga prikazani su u Tablici 25. Prema njima, 3 ispitanika (1,4%) uopće se ne osjećaju kompetentnima, a njih 2 (0,9%) uglavnom se ne osjeća kompetentnima. No velik je broj ispitanika koji se uglavnom osjećaju kompetentnima, njih 87 (39,5%) i onih koji se u potpunosti osjećaju kompetentnima, njih 103 (46,8%), što zajedno iznosi 190 ispitanika (86,3%).

Tablica 25. Kompetencija: učeniku isticati bitno u sadržajima učenja, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	1,4	1,4
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	2	,9	2,3
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	25	11,4	13,6
Uglavnom se osjećam kompetentnom	87	39,5	53,2
U potpunosti se osjećam kompetentnom	103	46,8	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u rezultate prikazane u Tablici 25a i Tablici 25b ne uočavaju se značajnije razlike u samoprocjeni kompetencija za isticanje bitnoga u sadržajima učenja između učitelja razredne i učitelja predmetne nastave.

Tablica 25a. Kompetencija: učeniku isticati bitno u sadržajima učenja, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	2,8	2,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	3,7
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	10	9,2	12,8
Uglavnom se osjećam kompetentnom	46	42,2	55,0
U potpunosti se osjećam kompetentnom	49	45,0	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 25b. Kompetencija: učeniku isticati bitno u sadržajima učenja, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	0,9
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	15	13,5	14,4
Uglavnom se osjećam kompetentnom	41	36,9	51,4
U potpunosti se osjećam kompetentnom	54	48,6	100,0
Ukupno	111	100,0	

Slični kumulativni rezultati dobiveni su i samoprocjenom kompetencija za izradu sažetaka izdvajanjem bitnih odrednica ili smanjivanjem broja činjenica, koji su prikazani u Tablici 26. Prema njima, 4 ispitanika (1,8%) uopće se ne osjećaju

kompetentnima, a 3 ispitanika (1,4%) uglavnom se ne osjećaju kompetentnima. Uglavnom kompetentnima osjeća se 97 ispitanika (44,1%), a u potpunosti kompetentnima osjeća se 96 ispitanika (43,6%), ili zajedno 193 ispitanika (87,7%).

Tablica 26. Kompetencija: učeniku izraditi sažetak izdvajanjem bitnih odrednica ili smanjivanjem broja činjenica, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	4	1,8	1,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	3	1,4	3,2
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	20	9,1	12,3
Uglavnom se osjećam kompetentnom	97	44,1	56,4
U potpunosti se osjećam kompetentnom	96	43,6	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u rezultate prikazane u Tablici 26a i Tablici 26b ne uočavaju se značajnije razlike u samoprocjeni kompetencija za izradu sažetaka izdvajanjem bitnih odrednica ili smanjivanjem broja činjenica između učitelja razredne i učitelja predmetne nastave.

Tablica 26a. Kompetencija: učeniku izraditi sažetak izdvajanjem bitnih odrednica ili smanjivanjem broja činjenica, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	2,8	2,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	2	1,8	4,6
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	7	6,4	11,0
Uglavnom se osjećam kompetentnom	47	43,1	54,1
U potpunosti se osjećam kompetentnom	50	45,9	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 26b. Kompetencija: učeniku izraditi sažetak izdvajanjem bitnih odrednica ili smanjivanjem broja činjenica, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	0,9
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	1,8
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	13	11,7	13,5
Uglavnom se osjećam kompetentnom	50	45,0	58,6
U potpunosti se osjećam kompetentnom	46	41,4	100,0
Ukupno	111	100,0	

Kumulativni rezultati dobiveni samoprocjenom kompetencija za usmjeravanje učenika na konkrete prikazani su u Tablici 27. Prema njima, 3 ispitanika (1,4%) uopće se ne osjećaju kompetentnima, a 2 ispitanika (0,9%) uglavnom se ne osjećaju kompetentnima. Uglavnom kompetentnima osjeća se 98 ispitanika (44,5%), a u potpunosti kompetentnima osjeća se 94 ispitanika (42,7%), tojest zajedno 192 ispitanika (87,2%).

Tablica 27. Kompetencija: usmjeriti učenike na konkrete, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	1,4	1,4
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	2	,9	2,3
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	23	10,5	12,7
Uglavnom se osjećam kompetentnom	98	44,5	57,3
U potpunosti se osjećam kompetentnom	94	42,7	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u rezultate prikazane u Tablici 27a i Tablici 27b ne uočavaju se značajnije razlike u samoprocjeni kompetencija za usmjeravanje učenika na konkrete između učitelja razredne i učitelja predmetne nastave.

Tablica 27a. Kompetencija: usmjeriti učenike na konkrete, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	2,8	2,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	3,7
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	10	9,2	12,8
Uglavnom se osjećam kompetentnom	48	44,0	56,9
U potpunosti se osjećam kompetentnom	47	43,1	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 27b. Kompetencija: usmjeriti učenike na konkrete, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	0	0	0
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	0,9
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	13	11,7	12,6
Uglavnom se osjećam kompetentnom	50	45,0	57,7
U potpunosti se osjećam kompetentnom	47	42,3	100,0
Ukupno	111	100,0	

Posljednja tablica, Tablica 28, donosi rezultate samoprocjene kompetencije učitelja razredne i učitelja predmetne nastave za provođenje poticajnog vrednovanja i ocjenjivanja učenika s teškoćama. Prema rezultatima, 4 ispitanika (1,8%) uopće se ne osjeća kompetentnima, a 6 ispitanika (2,7%) uglavnom se ne osjeća kompetentnima. Uglavnom kompetentnima osjeća se 105 ispitanika (47,7%), a u potpunosti

kompetentnima osjeća se 75 ispitanika (43,6%), tojest zajedno 180 ispitanika (81,8%).

Tablica 28. Kompetencija: provoditi poticajno vrednovanje i ocjenjivanje učenika s teškoćama, kumulativno učitelji razredne nastave i učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	4	1,8	1,8
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	6	2,7	4,5
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	30	13,6	18,2
Uglavnom se osjećam kompetentnom	105	47,7	65,9
U potpunosti se osjećam kompetentnom	75	34,1	100,0
Ukupno	220	100,0	

Uvidom u rezultate prikazane u Tablici 28a i Tablici 28b ne uočavaju se značajnije razlike u samoprocjeni kompetencija za provođenje poticajnog vrednovanja i ocjenjivanja učenika s teškoćama između učitelja razredne i učitelja predmetne nastave.

Tablica 28a. Kompetencija: provoditi poticajno vrednovanje i ocjenjivanje učenika s teškoćama, učitelji razredne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	0,9
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	5	4,6	5,5
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	14	12,8	18,3
Uglavnom se osjećam kompetentnom	49	45,0	63,3
U potpunosti se osjećam kompetentnom	40	36,7	100,0
Ukupno	109	100,0	

Tablica 28b. Kompetencija: provoditi poticajno vrednovanje i ocjenjivanje učenika s teškoćama, učitelji predmetne nastave.

	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>	<i>Kumulativni udio, %</i>
Uopće se ne osjećam kompetentnom	3	2,7	2,7
Uglavnom se ne osjećam kompetentnom	1	0,9	3,6
Niti se osjećam niti se ne osjećam kompetentnom	16	14,4	18,0
Uglavnom se osjećam kompetentnom	56	50,5	68,5
U potpunosti se osjećam kompetentnom	35	31,5	100,0
Ukupno	111	100,0	

Prema kumulativnim rezultatima samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave, učestalost i udio ispitanika koji se uopće ne osjećaju kompetentnima ili se uglavnom ne osjećaju kompetentnima prikazana je u Tablici 29, od najviših prema najnižim vrijednostima.

Tablica 29. Učestalost i udio ispitanika koji se uopće ne osjećaju kompetentnima ili se uglavnom ne osjećaju kompetentnima.

<i>Kompetencija</i>	<i>Ispitanici (N=220)</i>	
	<i>Učestalost</i>	<i>Udio, %</i>
Kreirati inkluzivne radionice u razredu	30	13,6
Napraviti individualizirani odgojno-obrazovni program	28	12,7
Provoditi zakonsku regulativu za uključivanje učenika s teškoćama	27	12,3
Definirati ishode za učenike s teškoćama	24	10,9
Provesti inicijalnu procjenu učenika	23	10,5
Definirati ciljeve za učenike s teškoćama	22	10,0
Inicirati aktivnosti za uključivanje učenika s teškoćama	22	10,0
Provesti inicijalnu procjenu i opisno vrednovati rezultate	22	10,0

Odrediti vrijeme potrebno uč. s teškoćama za usvajanje sadržaja	21	9,5
Odrediti individualni stil učenja učenika	21	9,5
Pripremiti ostala individualizirana sredstva	14	6,4
Omogućiti aktivno sudjelovanje učenicima s teškoćama u nastavi	13	5,9
Prilagoditi didaktičko-metodička sredstva i pomagala	12	5,5
Koristiti pomoć vršnjaka	11	5,0
Prilagoditi metode rada	11	5,0
Pripremiti individualizirane nastavne listiće	10	4,5
Prilagoditi oblike rada	10	4,5
Provoditi poticajno vrednovanje i ocjenjivanje uč. s teškoćama	10	4,5
Pripremiti prilagođene nastavne sadržaje	9	4,1
Motivirati učenike s teškoćama za rad u nastavi	9	4,1
Izraditi sažetak izdvajanjem bitnih odrednica ili br. činjenica	7	3,2
Smanjiti opseg nastavnog sadržaja	6	2,7
Suradivati s pomoćnicima u nastavi i osobnim asistentima	6	2,7
Isticati učeniku bitno u sadržajima učenja	5	2,3
Usmjeriti učenike na konkretne	5	2,3

Prema kumulativnim rezultatima samoprocjene kompetencija učitelja razredne i učitelja predmetne nastave, učestalost i udio ispitanika koji se uglavnom osjećaju kompetentnima ili se u potpunosti osjećaju kompetentnima prikazana je u Tablici 30, od najviših prema najnižim vrijednostima.

Tablica 30. Učestalost i udio ispitanika koji se uglavnom osjećaju kompetentnima ili se u potpunosti osjećaju kompetentnima.

<i>Kompetencija</i>	<i>Ispitanici (N=220)</i>	
	<i>Učestalost</i>	<i>Udio,%</i>
Suradivati s pomoćnicima u nastavi i osobnim asistentima	199	90,4
Izraditi sažetak izdvajanjem bitnih odrednica ili br. činjenica	193	87,7
Usmjeriti učenike na konkretne	192	87,2
Isticati učeniku bitno u sadržajima učenja	190	86,3
Provoditi poticajno vrednovanje i ocjenjivanje uč. s teškoćama	180	81,8
Motivirati učenike s teškoćama za rad u nastavi	178	80,9
Smanjiti opseg nastavnog sadržaja	176	80,0
Koristiti pomoć vršnjaka	174	79,1
Prilagoditi oblike rada	173	78,6
Prilagoditi metode rada	171	77,7
Pripremiti prilagođene nastavne sadržaje	167	75,9
Provesti inicijalnu procjenu i opisno vrednovati rezultate	160	72,7
Pripremiti individualizirane nastavne listiće	158	71,8
Prilagoditi didaktičko-metodička sredstva i pomagala	153	69,6
Definirati ciljeve za učenike s teškoćama	149	67,7
Provesti inicijalnu procjenu učenika	149	67,7
Omogućiti aktivno sudjelovanje učenicima s teškoćama u nastavi	149	67,7
Provoditi zakonsku regulativu za uključivanje učenika s teškoćama	147	66,8
Odrediti vrijeme potrebno uč. s teškoćama za usvajanje sadržaja	146	66,4
Inicirati aktivnosti za uključivanje učenika s teškoćama	145	65,9
Pripremiti ostala individualizirana sredstva	143	65,0
Napraviti individualizirani odgojno-obrazovni program	142	64,5

Definirati ishode za učenike s teškoćama	141	64,1
Odrediti individualni stil učenja učenika	139	63,2
Kreirati inkluzivne radionice u razredu	109	49,5

3. Zaključak

Za potrebe diplomskoga rada provedeno je istraživanje o specifičnim učiteljskim kompetencijama u inkluzivnom sustavu odgoja i obrazovanja. U istraživanje je bilo uključeno 220 ispitanika, učitelja razredne i predmetne nastave. Istraživanje je provedeno metodom ankete tijekom mjeseca svibnja i lipnja 2015. godine u 12 zagrebačkih osnovnih škola. Mjerni instrument bio je *Upitnik za učitelje : Učiteljske kompetencije u pružanju podrške učenicima s teškoćama*, koji se sastojao od 25 čestica, s rasponom vrijednosti ponuđenih tvrdnji na peterostupanjskoj skali od 1 do 5, kreiran upravo za potrebe ovoga istraživanja.

Pojedinačne komponente kompetencija koje su se ispitivale odnosile su se na: kompetencije za osmišljavanje i izvođenje individualizirane nastave, komunikacijske i motivacijske kompetencije, kompetencije za izradu i primjenu individualiziranih programa, te kompetencije za didaktičko-metodičku prilagodbu metoda, materijala, sredstava i pomagala.

Samoprocjenom učiteljskih kompetencija u pružanju odgojno-obrazovne podrške učenicima s teškoćama, stečen je uvid u stanje inkluzivne prakse u Republici Hrvatskoj te potvrđena hipoteza istraživanja da ne postoji značajna razlika u samoprocjeni specifičnih učiteljskih kompetencija učitelja razredne i predmetne nastave.

Prema rezultatima, kako učitelji razredne tako i učitelji predmetne nastave u velikoj se učestalosti i udjelu osjećaju kompetentnima za različite aktivnosti vezane uz uključivanje učenika s teškoćama u nastavu te individualiziranje nastave.

Prema kumulativnim rezultatima, kako ispitanici učitelji razredne tako i ispitanici učitelji predmetne nastave uopće se ili uglavnom ne osjećaju kompetentnima, kao što je prikazano u Tablici 29, u padajućem nizu koji kreće od 30 ispitanika (13,6%) te se spušta do 5 ispitanika (2,3%) u sljedećim aktivnostima: kreirati inkluzivne radionice u razredu, napraviti individualizirani odgojno-obrazovni program, provoditi

zakonsku regulativu za uključivanje učenika s teškoćama, definirati ishode, provesti inicijalnu procjenu učenika, definirati ciljeve za učenika s teškoćama, inicirati aktivnosti za uključivanje učenika s teškoćama, opisno vrednovati, odrediti vrijeme za usvajanje sadržaja, odrediti individualni stil učenika, pripremiti ostala individualizirana sredstva, omogućiti aktivno sudjelovanje učenika, prilagoditi didaktičko-metodička sredstva, koristiti pomoć vršnjaka, prilagoditi metode rada, nastavne listiće, oblike rada, provoditi poticajno vrednovanje, prilagoditi nastavne sadržaje, motivirati učenike, izraditi sažetke, smanjiti opseg sadržaja, surađivati s pomoćnicima u nastavi i osobnim asistentima, isticati bitno u sadržajima i učenika usmjeravati na konkrete.

Istovremeno, prema kumulativnim rezultatima, kako ispitanici učitelji razredne tako i ispitanici učitelji predmetne nastave uglavnom se i u potpunosti osjećaju kompetentnima, kako je prikazano u Tablici 30, u padajućem nizu koji kreće od 199 ispitanika (90,4%) te se spušta do 109 ispitanika (49,5%) u sljedećim aktivnostima: surađivati s pomoćnicima u nastavi i osobnim asistentima, izraditi sažetak izdvajanjem bitnih odrednica ili smanjivanjem broja činjenica, usmjeravati učenike na konkrete, isticati učeniku bitno u sadržajima, provoditi poticajno vrednovanje, motivirati učenika za rad, smanjiti opseg sadržaja, koristiti pomoć vršnjaka, prilagoditi oblike i metode rada, pripremiti prilagođene nastavne sadržaje, provesti inicijalnu procjenu i opisno vrednovati rezultate, pripremiti individualizirane nastavne listiće, prilagoditi didaktičko-metodička sredstva i pomagala, definirati ciljeve, omogućiti aktivno sudjelovanje, provoditi zakonsku regulativu, odrediti vrijeme potrebno učenicima s teškoćama za usvajanje sadržaja, inicirati aktivnosti za uključivanje učenika s teškoćama, pripremiti ostala individualizirana sredstva, napraviti individualizirani odgojno-obrazovni program, definirati ishode za učenike s teškoćama, odrediti individualni stil učenika, kreirati inkluzivne radionice u razredu. Vidljiva je blaga razlika između učitelja razredne nastave i učitelja predmetne nastave u broju ispitanika koji se uopće i uglavnom ne osjećaju kompetentnima definirati ishode za učenike s teškoćama.

Sukladno tomu, može se potvrditi polazna hipoteza da ne postoji značajna razlika u stavovima učitelja razredne nastave i učitelja predmetne nastave u samoprocjeni specifičnih učiteljskih kompetencija u pružanju odgojno-obrazovne podrške učenicima s teškoćama.

Ovo istraživanje može ukazivati na potrebu daljnjih istraživanja u području odgojno-obrazovne inkluzije, kao i na potrebu promišljanja razvoja strategija odgojno-obrazovnih djelatnika u stjecanju specifičnih kompetencija.

Prilog 1.: Učiteljske kompetencije u pružanju podrške učenicima s teškoćama : upitnik za učitelje

UPITNIK ZA UČITELJE

UČITELJSKE KOMPETENCIJE U PRUŽANJU PODRŠKE UČENICIMA S TEŠKOĆAMA

MOLIM VAS DA OZNAČITE PO JEDAN IZABRANI ODGOVOR ZA SVAKO PITANJE:

Vi ste: (zaokružite)

a) učitelj razredne nastave

b) učitelj predmetne nastave

Spol: M Ž

Godine staža u školi: (zaokružite)

1-5 5-10 10-15 15-20 25-30 30-35 35-40 više od 40

Poštovani

Ovaj Upitnik je anoniman i njegovim ispunjavanjem doprinijet ćete smjerovima istraživanja današnje inkluzivne prakse. Stoga Vas molimo da u procjenjivanju svojih kompetencija na skali kompetencija budete sasvim otvoreni i iskreni.

Molimo Vas da za svaku kompetenciju zaokružite odgovarajući broj na skali od 1 do 5, gdje 1 znači uopće se ne osjećam kompetentna/kompetentan, a 5 znači potpuno se osjećam kompetentna/kompetentan.

Kompetencije	1	2	3	4	5
1. Omogućiti aktivno sudjelovanje učenicima s teškoćama u nastavi	1	2	3	4	5
2. Smanjiti opseg nastavnog sadržaja	1	2	3	4	5
3. Pripremiti prilagođene nastavne sadržaje	1	2	3	4	5
4. Pripremiti individualizirane nastavne listiće	1	2	3	4	5
5. Pripremiti ostala individualizirana sredstva	1	2	3	4	5
6. Inicirati aktivnosti za uključivanje učenika s teškoćama	1	2	3	4	5
7. Koristiti pomoć vršnjaka	1	2	3	4	5
8. Kreirati inkluzivne radionice u razredu	1	2	3	4	5
9. Suradivati s pomoćnicima u nastavi i osobnim asistentima	1	2	3	4	5
10. Motivirati učenike s teškoćama za rad u nastavi	1	2	3	4	5
11. Provoditi zakonsku regulativu za uključivanje učenika s teškoćama	1	2	3	4	5

12.	Provesti inicijalnu procjenu i opisno vrednovati rezultate	1	2	3	4	5
13.	Napraviti individualizirani odgojno – obrazovni program	1	2	3	4	5
14.	Odrediti vrijeme potrebno učenicima s teškoćama za usvajanje sadržaja	1	2	3	4	5
15.	Prilagoditi metode rada	1	2	3	4	5
16.	Prilagoditi oblike rada	1	2	3	4	5
17.	Prilagoditi didaktičko – metodička sredstva i pomagala	1	2	3	4	5
18.	Definirati ciljeve za učenike s teškoćama	1	2	3	4	5
19.	Definirati ishode za učenike s teškoćama	1	2	3	4	5
20.	Provesti inicijalnu procjenu učenika	1	2	3	4	5
21.	Odrediti individualni stil učenja učenika	1	2	3	4	5
22.	Učeniku isticati bitno u sadržajima učenja	1	2	3	4	5
23.	Učeniku izraditi sažetak izdvajanjem bitnih odrednica ili smanjivanjem broja činjenica	1	2	3	4	5
24.	Usmjeravati učenika na konkretne	1	2	3	4	5
25.	Provoditi poticajno vrednovanje i ocjenjivanje učenika s teškoćama	1	2	3	4	5

Literatura

Bouillet, Dejana. *Izazovi integriranog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga, 2010.

Bouillet, Dejana; Jasna Kudek Mirošević. *Students with Disabilities as a Source of Fragmentation of Educational Practice* [citirano: 2017-05-11]. Dostupno na: <http://www.idi.hr/tepe2014/D-Bouillet-TEPE2014.pdf>

Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 63(2008). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2129.html

Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 63(2008). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html

Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 63(2008). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2130.html

Ivančić, Đurđica; Zrinjka Stančić. *Stvaranje inkluzivne kulture škole*. // Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja 49, 2(2013), 139-157

Jurčević Lozančić, Anka; Jasna Kudek Mirošević. *Konstruktivizam u suvremenom inkluzivnom odgoju i obrazovanju*. // Školski vjesnik 64, 4(2015), 541-560

Jurčević Lozančić, Anka; Jasna Kudek Mirošević. *Profesionalni razvoj i cjeloživotno obrazovanje odgojitelja: između želja i mogućnosti*. // *Globalne i lokalne perspektive pedagogije*. Osijek: Filozofski fakultet Josipa Jurja Strossmayera, Odsjek za pedagogiju; Sveučilište u Debrecenu, Faculty of Child and Adult Education, 2016. Str. 117-128

Karamatić Brčić, Matilda. *Pretpostavke inkluzije u školi*. // Život i škola 59, 30(2013), 67-77

Konvencija o pravima djeteta [citirano: 2017-05-11]. Dostupno na: http://www.dijete.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=107&Itemid=136&lang=hr

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 6(2007). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/2007_06_6_80.html

Kudek Mirošević, Jasna. *Indicators of Inclusion in the Progress of School Self-Evaluation*. // Croatian Journal of Education 17, 1(2015), 207-218

Kudek Mirošević, Jasna. *Kurikularni pristup usmjeren na kompetencije u provođenju predškolske i osnovnoškolske inkluzivne prakse*. // *Unapređenje kvalitete života djece i mladih : tematski zbornik : 1. dio* / 6. međunarodna naučno-stručna konferencija „Unapređenje kvalitete života djece i mladih“, 19.-21. 6. 2015. godine, Ohrid, Makedonija. Tuzla: Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i mladih; Univerzitet u Tuzli, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, 2015. Str. 327-340

Kudek Mirošević, Jasna. *Percepcija razredničkih kompetencija učenika nižih i viših razreda osnovne škole*. // Kriminologija i socijalna integracija 20, 2(2012), 47-58

Kudek Mirošević, Jasna; Anka Jurčević Lozančić. *Stavovi odgajatelja i učitelja o provedbi inkluzije u redovitim predškolskim ustanovama i osnovnim školama*. // Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja 50, 2(2014), 17-29

Kudek Mirošević, Jasna; Siniša Opić. *Usklađenost hrvatske inkluzivne prakse s međunarodnim dokumentima*. // *Curriculums of Early and Compulsory Education: collected papers / 3rd scientific research symposium* “Curriculums of Early and

Compulsory Education”, Zadar, Croatia, November 12-14, 2009. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, 2009. Str. 479-492

Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 63(2007). Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/298398.html>

Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 42(2017). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_04_42_967.html

Odluka o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacija o sukcesiji [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 12(1993). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/1993_10_12_27.html

Opća deklaracija o ljudskim pravima [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 12(2009). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/2009_11_12_143.html

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 87(2008). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_87_2789.html

Zakon o odgoju i osnovnom obrazovanju. // Narodne novine 59(1980)

Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju [citirano: 2017-05-11]. // Narodne novine 10(1997). Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_01_10_152.html

Kratka biografska bilješka

Dina Dobrosavljević rođena je u Zagrebu 11. studenoga 1991. godine, gdje je završila osnovnu školu te gimnaziju Lucijana Vranjanina. U ak. god. 2010. /2011., a temeljem zanimanja za rad s djecom i poučavanje djece na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek u Petrinji upisala je integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Učiteljski studij, Petrinja. Ranije se u slobodnom vremenu aktivno bavila plivanjem, tenisom, a danas slobodno vrijeme najviše koristi za čitanje, posjećivanje kulturnih manifestacija te putovanja.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, Dina Dobrosavljević, izjavljujem da sam ovaj rad izradila samostalno uz potrebne konzultacije, savjete i uporabu navedene literature.

Dina Dobrosavljević